

Ma a főherceg megtekintette a katonai kórházat, s a lovassági iskolát. Délben diszebéd volt, melyre a papaság a polgármester és a törzsiszták voltak hivatalosak. Ebéd előtt a főherceg fogadta a kereskedelmi kamara küldöttségét, mely a határvidéki vasutak tárgyában memorandumot nyújtott át. A tanulók küldöttsége nem fogadhatott el, mert már ebéd ideje volt. Este diszebéd a nemzeti színházban, azután másnap katonai díszkivonulás.

Ezen kellemetlen incidensen nem lett folytatása. Az egész botrány szerb forrásra vezethető vissza. Egy pár lángoló fejű szélsőpárti kívül, nincs is számbavehető horvát hazafi, ki véleményét a tüntető gyerekközüvel azonosítaná. Szerb elemek, melyek mindenkor készen állanak, ha a horvát érdekeknek galibát lehet csinálni, inscenizáltak a tüntetést. Mint hallom, Mazurians bán és az oktatásügyi osztályfőnökök megtették a kellő intézkedéseket, hogy a skandalum ne ismétlődhesék. Az egyetemi tanácsot méltán illeti megrovás, hogy a tanulók forrongását, melyről jó előre volt tudomása, idején le nem hűtötte.

A zágrábi botrányt minden lap elítéli, s különösen meg kell ez alkalommal emlékeztetnünk a „P. Lloyd“-ról, mely komoly és hazafias szavakban ad kifejezést azon benyomásnak, melyet az ott történtek minden loyális állampolgárra gyakorolnak. A félhivatalosok legfureszabbika az „Ellenőrs“, is elítéli a zágrábi demonstrációkat; siet jelenteni, hogy Albrecht főherceg kifejezte rosszallását az ott történtek felett, a horvát értelmiség pedig visszautasítja a részvételt e botrányokban. Szép, csak hogy nyilvánosan elkövetett dolgok rosszallásának is nyilvánosan kell történnie, ha az illetők komolyan veszik rosszallásuk kifejezését. Reméljük, hogy Albrecht főherceg ezt utólag nem fogja elmulasztani, — ha nem is személyesen, a bécsi félhivatalosok útján. A horvát lapok cikkei épületesen illusztrálják a Zágráb utcáin történeteket.

Az „Obzor“ szerint a fogadatlanság által a nemzet egyöntúts és egyetértő véleményének ad kifejezést a keleti kérdés iránt. A nép abbéli hitét nyilatkoztatja abban, hogy a főherceg oly politikát ünnepel és képvisel, mely Oroszországgal egyetértőleg és barátilag a keletet kívánja felszabadítani a féldél sötétség alól.

A zágrábi demonstrációra vonatkozólag a többi közt a következőket írják a „P. N.“-nak Zágrárból:

Ez az egész komédia feltől, az a hivatalos és nem hivatalos kormány részéről inscenizotatott. Igaz, hogy a városhatóság volt a közvetítő közeg, de tudjuk, hogy miért és mi módon történt ez. Mazurians bán felszólítást intézett valamennyi hivatal elnökéhez, hogy diszruhában jelenjenek meg a pályaudvaron; ugyan ő megkereste az érseket a megjelenésre; ő hagyta meg az uniwersitásnak, hogy részt vegyén ezen demonstrációban. Ennek következtében mindenki megtette a maga kötelességét.

A bán felszólítása folytán jelentek meg a tisztviselők, a testületek és hatóságok; — a polgármester felszólítása, jobban mondva parancsa folytán illumináltak és felkészítettek a város; az uniwersitási rektor, illetőleg helyettesének vezérlete alatt elhatározta az egyetemi polgárság, hogy részt veend a demonstrációnál. — Itt tehát nincs szó lelkesedésről, meggyőződésről, hanem a politia parancsa folytán történik ez mind; itt nincs szó valami tiszteletről a magas vendég iránt, a kit azelőtt nem is vették észre, midőn Zágrábban tartózkodott; hanem machináció az egész, hogy a kormányon levő méltóságok és tisztviselők amugy suttomban magukat mint magyarellenesek rehabilitálják, és tudván azt, hogy Pesten majd beszúrkolják az illetőknek szeméit, bizonyos bécsi körökben akarják megmutatni, hogy Horváthországot az 1848-ki ösvényt még el nem hagyta, azaz indigítálni akarják azt a régi nótát: „si aula est pro nobis, wir sind zu haben.“

Felsőbb népiskoláink.

III.

„Mindeneket megpróbáljatok és ami jó, azt megtartátok“ — mond a szentírás. Háromszék törvényhatósága nagy áldozattal kísérte meg a sepsi-szentgyörgyi és bárthi felső népiskolák mellett a gazdasági szakosztály fenntartását.

E próbaidő bőven elég volt annak életképtelensége és cselmélkülisége felől meggyőzni.

A sepi-szentgyörgyiről, mint nem létezőről nem is beszéltek, hanem áttértek azon vitális kérdés megfontolására: mi történjék a megszüntetendő felső népiskolára fordított költségekkel? s vajjon lehet-e a gazdasági szakosztály felállításakor sokak előtt rémlett célt valami más uton elérni?

Ezen kérdés megfontolásán azon egyéni nézetből indulok ki, hogy észszerűbb semmit sem tenni, mint valamely károsnak tapasztalt cselekvényt folytatni, és okosabb az, ki belátván működési irányának céltelenség voltát, azt helyesebb irányba tereli, mint az, a ki a rosznak elismert uton csak azért halad tovább, mert azon indult meg.

Kifejtett nézetem szerint pedig a s.-szentgyörgyi felső népiskola (Háromszék adott viszonyai közt) a tanügyre káros visszahatás, a refordított költségekkel szemben megfelelő eredményt felmutatni képes nem lévén s mert növendékeit a felsőbb tudományoknak rendszeres fejlesztésétől elzárja, ugyiszlva zsákutcába tereli: minden refordított költség megtakarítandó.

Megtakarítandó mindaddig, míg az így kamatoztatott összeg oly kapitálissá nővi ki magát, hogy abból akár egy a tagosítás elvei szerint berendezendő mintagazdaságot, akár az ipar fejlesztésének érdekeire tekintettel egy real (irányú) intézetet felállíthatunk.

Felfogásom és eszmém itt is közelebb áll egy real (irányú) intézet létesítéséhez.

Miért?

Azért, mert egy mintagazdasátnak megfelelő, tagosított birtok megszerzése nehéz, hosszas időt kíván, ha a véletlen egy dominiumot nem cseppent kezünkbe és a beruházással együtt oly roppant összeget igényel, hogy ezen tervezett megtakarítás és gyűjtés útján jelen nemzedék végét nem érné.

Ellenben célszerűbbnek és sikerrel keresztülvihetőnek tartom a realintézet felállítását.

Célszerűbb, mert ezután Háromszék gazdasági irányba nem a földművelés, hanem az iparfejlesztés terén előhaladni levén hivatta: nem annyira gazdákat, mint iparosokat kell növelni.

Maholnap létesül a Sepsi-Szentgyörgyre tervezett s már meg is szavazott fondó. Már ezen gyár — mert én bízom életképességében s jövőjében — más irányba tereli magát a gazdaságot.

Eddig termelt növények, magvak helyett, gyári cikkeket, s minthogy Oláhországgal szemben védtőlment gabnatermelés terén a versenyt így sem álljuk ki: buza és rozs helyett lent meg keudert termel a gazda.

A mezőgazdaság irányának ezen természetes és minden ugrás nélküli megváltozása maga után vonja a bürtermelést és készitést. Megint egy módosulása az östermelésnek az iparosság felé. Ugy hogy földünk az ipar számára termelvéen, lépésenként a most gazdaságosság iparos közönségét kell hogy átforgalodjék. Enn ebben, és csakis ebben látom jövőjét.

Előkészíteni tehát és ily irányban kell növelni a jövő nemzedékét.

De pártolom a realiskolát azért is, mert értesülésem szerint a b. e. gróf Nemes Abel 10,000 ft alapítványt azon intézkedéssel tett, hogy ezen összeg Háromszék felállítására realiskola javára fordítottassék. Háromszékben mindezeig nem létezik realiskola. Tehát ezen összeg hever reánk nézve eddigelé elveszve és jövőre veszélyeztetve azért, mert a kath. status felekezeti hagyományunk tekintvéen és bekaparására már ki is nyújtá kezét. Meg kell fogynuk tehát, nehogy elveszítsük még mielőtt bírnók.

Ily mulasztásért a jövő nemzedék átkát méltán magunkra vonnók, kik kicsinyes érdekekért a nagy célt veszélyeztetni merték.

Azért ezerszeresen gondoljak meg a felső népiskola azon baráti, kik azt jelen szervezetében fenntartani csak azért kívánják, mert már megvan, mit cselekezzenek, és gondolják meg azok, kik a megszüntetés kérdését a megye közgyűlése és a miniszter elé vinni azért nem akarják, mert kompromittált lenne megszüntetni azt, amit azelőtt 5 évvel felállított, azt, hogy sokkal nagyobb kompromissív és hazafiatlanság az intézmény célszerűtlen voltát felismerni és mégsem akarni változtatni.

Miután kifejtém, hogy a sepsi-szentgyörgyi felső népiskolát egész szervezetében megszüntetendőnek tartom, a bárthi ellenben némi szűkegségek intézkedés mellett fenntartandóknak, áttértek megmondani: mi az, mit én Bárthon egyelőre szükségesnek látok. Szükségesnek látom először, hogy a feloszlataendő sepsi-szentgyörgyi gazdasági szakosztály összes felszerelvényei és mozgósítható beruházások a bárthi intézetnek átadassanak; hogy legalább a gazdasági jövődelmei fordítottassanak a terület nagyobbítására, annyira, hogy oszkerúti s lehetőleg tagosított birtokon példány gazdaság üssessék.

A szellemi tőren pedig első és elengedhetlen követelmény az, hogy intézkedés történjék, mikép a f. népiskolák alapjául szolgáló közszégi és felekezeti iskolák a törvénynek megfelelően rendezetessenek be; különösen s mindenekelőtt reászorítani a bárthi felekezeti iskolát, hogy e berendezést azonnal foganatosítsa. Ellenkező esetben a tanítást betiltatni és a közszéggel a közszégi iskolát tantver szerint beállítatni.

Azt hiszem, ezen intézkedés erélyes kivitele azon üdvös hatást eredményezné, hogy a bárthi felső népiskola növendékei megsaporodnának; a tanítás és tanulás sikeresebb eredményt tudna felmutatni és a gazdasági rész is előhaladást tenne a mintaszertiség felé. Az erdővidéki népoktatás ügye pedig mindenestre lendületet nyerne.

Eltervalónak tartom egyik tagtársam Kökösi Endre által megpindített és több oldalról helyesléssel fogadott azon eszmét is, hogy: Háromszék gazdasági foglalkozó népének nem annyira a szántás, vetés specialis műveletének tanítására, mint inkább a gazdasági eszközök s apróbb házi kellekek előállításának tudományára levén szüksége, a gazdasági szakosztálynál megtakarított pénzéből állítsassék fel egy oly műhely, — vagy akármilyen névvel nevezendő intézet — hol a közszégek által kijelölendő és ingyenes tanítás mellett vállalkozó gazdaember gyermekeit legalább a téli hónapokban tanulják meg az eke, kerék, szekér-etc. ósinalást; tanuljanak kas-, kosárfűrészt s többféle oly gazdasági, házi-iparicikkeket előállítását, melyekre minden háznál szükség és a melyeket ahoz értő hiányában sok faluban még drága pénzen sem lehet megkapni.

Röviden és dióhéjba szorítva ezek volna a nézeteim a felső népiskolák jövőjére nézve.

Eszméimnek nem tulajdonítok csalhatatlanságot, annyira elfogult sem vagyok, hogy helyesebb felgáéés véleményvel szemben capacitálható nem lennék. Mit irtam, inkább tapasztalat folytán nyert meggyőződésemből irtam. És meggyőződésem azon ága, hogy a sepsi-szentgyörgyi felső népiskola jelen szervezetében fenn nem tartható s hogy céltelvéstett — annyira erős, hogy ezt eldisputálni nem engedem.

Egyet még bevallok, s ez az, hogy eszmém nélkülözök a dogmatikus szakszerűséget. Előadásomban és szervezési tervemben öszvegyitetem a theoría által dingtonált nézeteket a real és human tudományokat.

Arra kérem: az erre elmosolyodni szerető szakfériakat (?) legyek tekintetbe, hogy nem tudományos fejtegetést irtni volt feladatomban, hanem irtam az életből az életnek.

D. Veres Gyula.

T A N Ü G Y.

A tanító mint orvos.

A tanító segélynyújtásair tanítványai rögtöni köreidyeinél.

(Folytatás.)

Ajulás könnyen előjő gyenge és gyengédszervezett gyermekeknél visszatartó és undorító tárgyak megpillantásakor, vagy forró, gőzös és bűzös légkörben tartózkodásakor, mint az erősen fűtött, tulzsuolt és zárt iskolaszobában.

Az elájult gyermekeket vigyük a szabad levegőre vagy a tanító lakszobájába, fektessük hanyat le s öltözékét a nyakon, mellen és altesten oldjuk fel arcát pedig hideg vízzel fcskendjük. Ha nem ébred fel, akkor ecetet, kölni vizet vagy kámforszert tartsunk orra alá s mossuk ezzel hálántékát.

G ö r c s ö k, r á n g á s o k (póriasan fráz, a német „Fraise“ után) mellett előjövő esélyek, a rángatózó, tajtékzó száj, a fogcsorgatás, a meredt, felfeld fordult szemgolyók, a halálhalványsága és a kifordult végtagok ne hozzák ki sodrából a tanítót, mivel ezen állapotok a gyermekeknél gyakran jelentéktelenné látszó okokból, emészethetlenség, bélféreg-folytán vagy fogzás miatt támadnak, egyébiránt igen gyakran gyorsan elmúlnak.

Itt is fel kell oldani a gyermek szorító öltözékét, azután fektessük ágyba, s hagyjuk a görcsöket lefolyni, anélkül, hogy kezeit tartanók vagy hüvelykét erőszakosan kinyújtanók. Ha szájszak van jelen, egy kis pálcát vagy fűző kanályalet dugjunk a két fogsor közé azért, hogy a nyelvet a megharapástól védjük s azután arra ügyeljünk, hogy a gyermek az ágyról le ne essék, vagy magát bármikép meg ne sértsé. Tartassunk ecetet az orra alá s adassunk neki egy csöret szikkfüvirág főzetből, melegített tej vagy vízből, melyhez kevés, friss tojássárgában szétvert búzaszót (asa foetida) tehetni.

Ezen eljárásnál várjuk türelmesen végé a görcsrohannak s ha a gyermek a rángatózások elmulva után álmokóba esik, ne zavarjuk fel, hanem tegyük homlokára, ha ez forróbb, mint a kéz, hideg víz borongatásokat és újítsuk meg ezeket mielőtt megmelegessenek.

Gyakran a csipás szemű, orr- és fülfolyással szomszéd tanulónak látása, vagy csupán a kevéssel előbb élvezett eledelék emészethetlensége hányást okoz a gyermekeknél. Ilyenkor vigyük levegőre a gyermeket, itassunk vele fekete gyökér vagy szikkfüvirág. Ha a hányás nem szűnik és heves, akkor nyessünk vele jégdarabokat vagy igen hideg vizet, kortonyként, de igen gyakran. A hideg vízből egy jó korty csaknem pillanat alatt megszünteti a terhes és tanítást zavaró csuklást; ettől megszabadít a légvétel visszatartása vagy egy kendőnek a szivgüdrön át övszerűleg szorosan keresztül kötése.

G y o m o r é g és vagy az ugynevezett gyliszahugyozis ellen, midőn sós izál folyadék száll fel a gyomorból és foly ki a szájból, gyakran segít a szentjános kenyér vagy sárga cukor, nyers makk vagy szerezesen dió rágása. Felbőgögsénél egy pár hámozott mandola vagy egy korty égett bor segít.

R e k e d t s é g magában, ha mellette forráság, ugató köhögés és semmiféle nyelési nehézség nincs, tisztán harutos természetű és csakhamar eltűnik zilizthea, vagy cukorral kevert friss tojássárgának bevétele után. Otthon a rekedt gyermekek lenmagfőzet gőzét negyed órán át szivassuk be olykép, hogy a főző fazék fölé egy nagyobb tölsért borítsunk és ennek vázonyleányba burkoló csővégét betessük a gyermek foga közé. Gyakran eltűnik már a rekedtség a nyak mellő részére tett vékony tormáspép folytán, melyet akként készitünk, hogy egyenlő rész liszt és reszelt tormát ecettel péppé keverünk. Azonban ezt, ha égetni kezd, el kell távolítanunk, mivel különben utána nagyon tájdalmas bőrgyuladás támadhat.

Ha azonban a rekedtséget és haugtalanágot az említett esélyek (láz, ugató köhögés) kísérik, akkor ne készítsünk orvost hivni, mivel ezen tünetek közt rendszeren az igen veszélyes torokgyík szokott kifejlődni.

Az oly gyakori orrvérzésnél hideg vizet szivassunk az orra, vagy ellenoldali kézzel fogassuk be a vérző orrlíkat, míg a vérző oldali kart egyenesen ég felé terjesztve tartassuk egy ideig, míg a vérzés szűnik. Veszélyes, ezen eszközökkel nem csillapítható orrvérzésnél állítsuk a gyermeket leguggolva a kut csőve alá s szivattayzunk a vizet tarkójára. Olykor megszűnik a vérzés, ha a vérző orrlíkat oly vázondugaszszal vagy tőpapatmal eltömjük, melyet finoman porrá tört gyantával sürün behintünk.

A tanítványok fogfájásával a tanító csak akkor bajlódhatik, ha ez lyukas és egyuttal laza, lógó fogaktól ered.

Jó lesz itt a következőket emlékeztetve vérsni: A születés után 6 vagy 7 ik hónapban kezdődik az u. n. tejfogak áttörése; a második életév végén a gyermeknek 20 tejfoga van, minden állkapocsban 10 és pedig: 4 metszofog, 2 szemfog és 4 zápfog. A 7-ik évtől kezdnek a tejfogak kihullni, hogy a maradandó fogaknak helyet adjanak. Minden állkapocsban 16 maradandó fog van, és pedig 4 metszofog, 2 szemfog és 10 zápfog.

A gyermek hatodik éve után elkezdődök fogváltozás okozza a foglógást, midőn a felszínre törő ma-